

Litterär Tidning.

N:o 98.

Fördagen den 7 December.

1839.

Till

Erke-Biskopen.

af

den studerande ungdomen.

Välkommen till de höga minnets lunder,
Der Nordens unga, svurna kämpavakt
Står väpnad omkring ljusets segerfana,
Och lyssnar till hvad ädle vise tala
Om dygd och sanning, mannatros och kraft.—
Du känner Ditt Athenä — sjelf du vandrat
En storsint yngling i dess pelargångar,
Och tänkt med Ptato, på hans läppar druckit
En visdom, ljuslig som Hymetos' honung,
Och glad som tvenne vänners aftonsamtal
I Hellas' klaraste och skönsta mänljus;
Med Aristophanes du sorgligt log,
När han med attiskt fina gisseln böjde
Ett folk, som trampade sin åras blommor,
Och brände sig på sina Stores namn.
Här gick du sjelf, en gång, för lustrer sedan,—
Så trotsigt glad, så stark, så fri, som nu
Den ungdom möter dig med välkomstbuden, —
Och läste ödmjukt på en fornverlds grafvar
Den tankedigra Sveas hjeltedikt,
Hvars friska fjällvind spelte in i själen,
Och fyllde den med äkta fornsvensklifsluft,
Med mod för handlingens och tankens värf; —
Här blommor säkert ännu många minne
Ifrån eit harmlöst, mera lyckligt, fordom,
Då hjertan slöto hop, som unga ekar,
Och losvade att hålla stånd i stormen,
Och falla värdigt blott för himlens blixxt,
Då fridens solsken låg på hvarje panna,
Och glädjen satt och lekte i hvar blick,

Och syntes något moln en morgon stanna
På livets azur, det med qvälln förgick.

O! ungdomslivet är ett lif på bergen,
De stolta, fria; der blott klingar sången
Till dygden, vishetens och bragdens lof,
Och brageharpan i hvart ynglinghjerta
Slår an i djupa toner; kärlek, kärlek
Till Frihet, Konung och till Fosterland.

I denna renare och högre luftkrets,
Som bär uppå sin hjessa morgonstjernan,
Och under sina fötter nordanstormen,
Försöker ynglingen medborgartogan,
Förrän han stiger ned i dalens oro,
Och griper rodret på ett haf, som fräser
Af storm, och önskar risva sina bröddar; —
Här helgar sig den unga tempeltjenarn,
Förrän han stiger in i helgedomen,
Och ledt af Sanningenes höga anda,
Som utransakar alft, ja! ock Guds djuphet,
Det tolkar mildt försoningens myster,
— En galenskap för verldens kloka därar —
Der kärleken så utsägligt känner,
Och tron så saligt och så skönt förslår,
Som samlar omkring korset nya vänner
Från slägt till slägt och ifrån år till år.

(Forts. e. a. g.)

Litteratur.

En återblick på

den Svenska Poesiens Historia.

(Slutet af: Svenska Poesiens Historia, ett förra åre
bete, som snart lemnar presen.)
Ännu en blick tillbaka på de sistande taflor, som jag
upprullat, taflorna af mitt fäderlands yppersta Falder, de
agerkrönta furstarne i den manligt djupa, den stöntlingande

swenska sångens häder, och — sedan en blick genom de dimmor, som hölja des framtid.

Edan var stammoder för allt Nordinavist, ej blott swensk Skaldekonst; genom forntidens hymning framväxta öfver tidernas flod desj dypta, allvarsamma, underbara toner. Med helig rysning tycka wi osj ån i dag höra den grålockiga Wöljan med nordanwindens dosiva röst talja sin wiisdom, som omfattar ej mindre, än himmel och jord, ej mindre än Guðars och menniskors kapelsesaga; än tycka wi osj höra den gudomliga Asahövdingen, den gamla Odin, från sin höga thron, hvorifrån hans blick spejar kring nio verldar, tolka sitt Hawa m a l, dessa kärnspråk fulla af nordmannakraft och nordmannawishet, en forngammal sedolära, som dock gäller för alla generationer; än åter hör man förglitigt dystra, än glädligt stämmande scener ur Walhalla lisvet om den döende Balder och den gäckande Loke, än Sæmund den wise, grånwältare mellan tvenne tidehvarf, i den islandsska bildningen, liswad af de gamle skalders anda, som med hans tid bördade försvinna, hunga den hemlighetsfulla Sol-sången; än falla wi med lidandets tårar wid den här, wid hvilken den nordiska hjelte-sångens herrligaste quinnogestalt gret den hugfullaste af Nordanlands drottar, den herrliga Fafnersdödaren, då wi dela den ömma Guðrunas sorg öfver den fallne Sigurd, eller bekloga den földmordtning, som föll offer för svartsjukans dämoniska svart-Alfer. — Sedan följa wi hoffskälde och sagostämtnare kring Norden, än till hopen, der de hunga stora och wånsätta furstors idrottar, än till slagfälten, der de med eldande kraft mana nordiska kämpar till strid för Konung och fadernejord, för segrens fröjd och för bragdens åra, än under fotad ås, den kalla winterqväll, då brasen sprakar på den nordiska häuden, och alla himlens stjernor lyshna utanför, tv der täljer en sagoman underbara berättelser om oförlikneliga kampaidrotter, om om, tyse, men dyu kärlek och i döden trogen wånskap, under en föld af de listesrikaste hämnads och wilkingadivinyr. Hwore sagans ord är adlade af sublim enkelhet och sammanträngd fördig kraft. På Norna Gest lyshna wi om hattre dagar, tills hans lefnad lockar med det ljus, den goda Nor-nan lagt i hans harpa, med Wilkins sagans många hjelte, med Ragnar och hans söner, med Nolf Krake, med Frithiof hin fräckne lefwa wi om, ömsom en Iliad, ömsom en odyssé. Läckelset faller. Sekler försvinna. En ny tafsa upprullas, en ny akt af den svenska sångens drama hörjar.

Den gamle Odin har nu längesedan ristat sig med Gersodd, han lefwer nu mera blott i sången; den hwite Krist för spiran öfver verlden. Den stormande ytre konsten har wändt sig inåt, till en strid för och mot intre magter. Svärdet byts ut mot korset; i de tempel der för giöts offerblod åt snöda Guðar, gjutas nu fromma tårar af ånger och längtan. Jungfruburen, wittne till så många blyga ålstogstankar, blir nu en Klostercell, wiggd åt ranken på den himmelska brudgummen. Fridens Evangelium är gånget ut öfver verlden och hvorje glasfen är signad till strid för Kristus och hans Moder. Hedenomen måste fly. Nu höra wi deriore den sista Stoldens hemst förlingande toner wid sidan af den döende Kämpen, som båda öfwerlesvat sin tid och längta hem till Odin. Men sången dog ej ut i Norden, ty hör! från borgen som från kajan klinga wemodsfulla, innerligt rörande ljud. De sjunga

ej om kämpars blodbesänkta wåg till Walhalla, utan om flygtigheten af all jordisk fröjd, af kärlekens och årans korta sommarmånad på jorden och stämma ett los för troheten, som öfwerlefwer dem begge. Hela nationen är i sången som en man, hela folket är skald. En ridderlig, en poetisk tid, ristad på en gång med svärd och lyra, på en gång riddare och sängare, då alla liswas af samma anda, brinna af samma kärlek, hvilken jemmar alla förhållanden, för Konungen i armarna på det sköna, det luftslungande wallhjonet, riddaren till Hassfrun, Konungadottern till den silverskäggiga Necken, den rika bergakonungen och den håndige Dvergadrotten till dödliga tärnor, för Englar ned från himmelen att hämta upp till sig den förfölja oskulden och jungfrun till den gudomliga blom, stermästaren. — Några sekler förrinna. En ny akt.

Den tjuande sångens drottning, med det förtrollande we-modsdraget öfver det bleka anletet, sitter instängd i de djupt grubblande lärdes bokkammare, twingas att lära grekiska och latin och frysar, endast klädd i lärdomens kalla, fastän brokiga, harlekingskappa; hon är omdöpt till tro på Jupiter Saturni son och Cupido samt hela det olympiska herckapet, som med twång blixtit öfverseppadt från den soliga Hellas lage, lunder till den kalla, fremmände Norden. Då inträder i si, gan en man, af nordisk kraft, ett ideal af lärdomens och humnitetens innerligaste förenig, och lohar fängens bojar, o hår henne tala den manligaste svenska. Räddaren war Stjernhjelm. Han glömde beklagligtvis endast att borrtaga frå i deks skuldror den grekiska och romerska manteln. På den blef den räddade snart ertappad och igenkänd, samt inspärrad som förr och sänd ett genomgå en kurs i Italiens och Tysklands och sedan i Frankrikes Poesi, hvorigenom hon glömde nära nog allt om svenskahet. En kort tid fick hon tillflygt hos Norden's Milton, Sygel, och hos den döende Skaldeynglingen Frese. Ifrån Stolstrofset togs hon och flyttades af Dalin i pension hos Lovisa Ulrika och coterierna, der hon lärde hofwets ton och stila manér och endast några ögonblick fann en själafrånde i Sveriges Sappho, Fru Nordenflycke. Snart inrättades åt henne ett templ med 18 öfverstepryster, men templet blef blott ett sångelse med annat, med heligare namn. Öfver desj portar stod med gylene bokstäver S n i l e och S m a k. Der måste den arma sången ån predikatorra sedoreglor för allmänheten, som dock samlats dit att höra liswers djupaste mysterier i diktens tjuande drägt uppenbarade; ån måste hon stiga ut på Hedningarnes förgård för att i moral satirer och stämtnamma berättelser begabba alla som stodo utom den wigda tempelgrund. Dock slog snart beskrifvens timma. Det började likna sig till vår på Parnasen. Några lärksånger drillade i lusten och mellan ditsvorna framträdde de blyga sippor. En hum wårflägt gick fram och man hörde tonerna om Atis och Camilla. Men waren war blott ögonblicklig, tuis Behagens och stämtnets wän, Kellgren öppnade utsigten öfver Jubilinengens verld, och lärde den svenska sångmön uttrycka den mest glödande kärlek. Oxen, stjerna forde henne upp på timnarne af templet för att der, ifrån i Guds tria natur låta henne bese den nordiska föredfestens gladaste lekar för gammal och ung och betrakta den verkan, som dyrneys flyende stunder utöfwa på swenskens natur — och menniskolit. Annu war dock ej räddaren kommen,

som förde henne ut ur tempelmurarna. Men se, då kom
der en Orpheus, hvilken, liksom den gamla förde sin Eurydi-
ce från underverlden, frälsande henne med sin sång, med sin
lyrads rusaende toner förde den svenska sängen ut genom de af
lyrans magt övnerväldigade tempelväktarnes leder, till Stock-
holms alla mest romantiska neider, alla dess glada folkfester
och då kände hon första gången rätt att hon var svensk,
att hon varit kallad att syra med sängens milda blomsterspi-
ra en ädel nation, som hade inse rikedom för att kunna lefva
på egen bekvämad, utan att behöva vara en apa af utländ-
ningen, och hon sjöng orfiske sänger fulla af yrande jubel.
Men det vemondsfulla draget genomslimrade ännu hindernas
lägor och gjorde henne ännu mer förtiusande. Hvarföre fördes sän-
gens drottning? Fruktade hon att bli återsörd till sitt kalla
tempelsängelse eller att möta andra bojar i en dimmig fram-
tid? Nej, hon var medvetande af Norden och af sifwets djur-
pa allvar, som alltid bildar bakgrunden af allt, som swæs
sängmo malar. Under dessa tankar mörte hon en lustig säll,
Min son på Gallejan, som kom hem från ett roligt
vikingatåg, hvarifrån han hemförde gedigna färger af skämt
och quickhet. Han var svensk, men föga sin i sitt skämt,
hon rodnade och wek bort. Med Liedner lärdé hon rigta
sin blick till en innre verld af känslor och passioner, som stormade
i hans svenska bröst och dref sitt dämoniska spel i hans inner-
sta hjärkammare. Ifrån denna, i längden pinsamma, ställning
frälsade henne Thorild, som öppnade för hennes blick vuer
öfwer verldslifwets afsljade mysterier och lärdé henne dyr-
ka Gud i den omärliga, utgrändliga naturkraft, som lika
starkt talar i passionen och fantasien i mennisks bröst, som
i jordstålvet och värdrömmarna i naturens. Den dessa taflor
ur känslans och ideernas Pantheon woro wißerligen subli-
ma, men blewo i längden tråkiga, ty den nordiska sängmön
ålkar liksom Norden's folk mera det i verkligheten existerande
och lefande hos släget, än det blott tankta och drömda
och suckande. Hon földe dersöre gerna den glädtiga Fru
Lenngren, och blef af henne införd i tidens societets lif,
som dock förefallit henne bra stelt och engt, om hon ej hade
af Bellman och Min son på Gallejan lärt sig skämta, hvar-
före hon nu uppfattade föremålen ur det nobla och borgerliga
lifvet med skämtsam blick och arteknade dem med den si-
naste, den uddigaste satir. Än gaf hon dersöre ödödliga ca-
ricaturbilder af det svenska sällskapslifvet, än tog hon sin till-
flygi till det husliga och barnsliga lifwets hertigare krets,
och besökte des önspråkslösa, men idylliska sägning. I den-
na umgängeskrets helsade svenska sängens Guidinna första
gången Franzén. Hon blef nu hans drottning, som han på
ett så förtiusande sätt besjungit än under namnet Fanny, än
under namnet Selma. Ljuware öfvaldsfullare och enklare
toner, liksom strömmande från en Engels lyra, hade Svenska
folket aldrig förr hört. Wid sidan af denna milde, wänliga
Genius stod en kraftfullare skald med Dawids harpan på sin
arm, och anslog strängar, som under sekel värit orörda, och
väckte toner, som ännu sekler skola genljuda i Sveriges tem-
pel och ge wingar åt svenska folkets husliga och offentliga
andakt.

Nu öppnas helt nya utsigter öfwer diktens förlofvade
land. Åt alla sidor af bildningens historia, alla menslighetens
lefndastilar fastade sängen sin siareblick. Först valfårvades

den tillbaka i tiderna, för att ifråa sekternas fierran och det
föregamla sverige hänta medel till på nytt födelse, till
förfelse af ett sängens unga Sverige. Twenne sängar-
höre rägade samtidigt åter med reliquier och byten från sina
piligrimstäg till andra försvunna tider; den ena Chören kom
från Medeltidens romantiska regioner, och hemförde som spo-
lia opima en rik statt af djuptänkt lyrik, en fin spiritualistisk
lefndssälg, rik på tankar och känslor, men esoterisk, ty en och
hvar kunde läsa på dess ånn de stolta, men osvenska orden:
Proul este profani. Denna sång war också sällan rent svensk.
På färdza från Romantikens källadror i det södra Europa,
hade Karawanen besökt Dantes, Taños och Ariostos, ja Petrar-
chas grafsvar, i Tyskland gjort bekantskap med Cervantes
och Calderon, med Shakespeare och Milton. Frankrike beträdde
den ej med sin fot, om ej för att trampa på den Ludwig-
ska sängartidens trofeer. Den stannade längst i Tyskland, än-
na i dag speculationens och glosornas, djupinnighetens och
träkighetens, den djupaste poesies och den äcta falkborgerlig-
hetens förmämpta tillhåll. Ej under dersöre, om den romantis-
ka sänghören hade svårt för att i Sverige finna sig hem-
mästodd. Den lefde dersöre till stor del på utländska län, mest
af poesiens tycka bankirer. Detta war så mycket underligare,
som den hade rikedom nog inom sig, om den welat framtago
den och dragit en poetisk sundhets cordon omkring sig mot
utländske smitra, mot tysseri och dylik. Emelleråd skola län-
dets djupaste naturen alltid med behag lyhna till den Alter-
borsts sängens djupaste toner, liksom folker till dess folkmähi-
gaste. Med honom besteg den räddade sängmön Lysolig-
hetens tusande Ö, med, honom plockade hon på svenska
jorden ewighetsblomster, en krans af osörvishetliga Blom-
mor. Under tiden vandrade skaran kring swæs äldriga sän-
gartempel, wanligen i fornkanst stil byggda, men icke dersöre
utan sin skönhet i construction och strater, hvarom än i dag
Leopold's båt wittne: skaran fastade dock sten in i sän-
gartemplet, dersöre att de icke woro adhäfta och öfwerkritade
med kritik Minnesstenarne der utansöre, som nationens kärlek rest.
Nästa kritiska subglopp rentwådde dem dock. Under detta wa-
penbrak, detta hämrande på skoldarne kom en man
och bad dem bestedligan tygia sin skuldegölds honungstråna, sin ar-
ningsmaning, och låta templet stå der di stodo, för att of sig
sifliva falla i ruiner. Men med skämtets finaste gibel bud-
slängdes den utsända och Sömnolösa nättet, sikk han
mer än en. Sjeltwa byggde de väl åsven tempel åt könhe-
ten och konsten, men ej af marmor, ej af guld, ej af mure-
gel, utan af Theorier och frusna toner. Dock hafva dessa
ännu icke blifvit upptinade af sens communs humma wader-
fast; Tankarna woro beständande, Theorien war sann. Nagra
skilde sig från den bildaformande skaran och lefde i allsöns
fred för sin sång, hvars grundtoner mera anslogo folks kän-
sla: t. ex. den naturfria Hedborn, och den behaglige Gra-
fröm, den sunrika Euphrosyne, moder till den tusande
Jungfrun i det Gröna.

(Forts. n. 9.)

Menniskosläggets Sagaller Allmanna Verldens
historien förenad med Geografi. Af C. J. L.
Almqvist. H. 2. St. 1839.

Detta häfte innehåller nästan helt och hället Japan och är

högst intressant, så väl dersöre att landets natur fader och författning och det individuella af historien framdrages, som dersöre att ämnet för Swenskarne är mytt och snillrika reflexioner öfver öflig och värld inför. Det geografiska är dock ofta alltför regisierat, idel lista på namn, som det är obilligt att begåra, det någon bör komma i häg. Reflexionerna är sundom nog längsträckta, afbrytande den historiska objectiviteten, hwaremot dock förs. på förhand sökt försvara sig, och sundom dunkla t. ex. den om åktenkapet s. 115. hvaraf mången tror att förs. predikar den fria quinna och åktenkapets ceremoniens upphörande, att han som Das junge Deutschland och Henrik Heine talar för Emancipation des Fleisches, hvilken råhet ingalunda dock är A:s. — Den stora politiska Theori som slutar härstet, afbrytes, så att vi ej ännu vilja uttra oöf derom. Förs. har icke anfört Japans märkliga kapelsaga, hvarsöre wi vilja införa den här (Se Stuler Die Religions Systems der heidnischen Völker des Orients. Berlin. 1836. (380. f.)

Swensk Litteratur i October 1839.

Med * tecknade åro redan eller bli snart anmälda i EOS.

Originaler: Kort och praktisk Lärobok i Engelska Språket.
Af W. Wohlin St. 1. 8. lämplig.

— Lärobok i Logiken af Auzelius *), Ups. 32 f. God. — Nicanders Saml. Dikter. III Häftet 20 f. för præn. 28 för Subscr. — Konsttheorienas Historia. Af C. J. Léon Grön. *) 2:dra H. Upsala. 1: 8 B:co. — Biograph. Lex. V, 3 Häftet. *) 28 f. — J. O. Wallin. Minnesteckning. *) St. 24 f. Förträfflig — Bref från en Wandrande sjöman St. — 2 D. *) Humoristisk, ej tilldrifande länderna, utan mest förf. (Göthelmans) små reseskrifter. — Lundquist, Almqvists och Mellins Folkskrifter *) den förstes och Bondespraktika St. 24 f. Högligen att recommendera. — Elementar-Lärobok i Algebra af E. G. Björling. 3:de Uppl. St. 1: 40; god. — Swensk National-Kalender 1840. St. 3: 16. *) och Finns National-Kalender *) 1840. St. 1: 40., båda intressanta och väl redigerade. — Ny method för Differentialequationers och Differentialers, af alla ordinar, integration, af N. v. Döbeln. 1 Afd. St. 20 f. — Handbok i Trädgårds-Blötseln. 1 Afd. Blomsterblötseln. H. 3. St. 20 f. — De Tuberculosis Pulmonum Af Dr. Glas*) St. 32 f. en utmärkt akademisk afhandling. — Predikningar och Andliga tal af Lundgren. Förra Delen. *) St. 2: 32., utmärkt. — Hagbergs Lik-prediken öfver Wallin. St. 24 f. — Lindblom's Predikan på 2:dra Bondagen St. 16., något förmisligare än dedikationen. — Om Tidens tecken. Af C. H. Bergling St. 22 f. (Swedenborgist) — Latin-Läsebok för förska underwißningen. Linköping. 32 f. — Miniatur — Wisbok. H. III. IV. St. 16 f. — Historisk Almanach för Frunitimare 1840. Med 12 portr. St. 1 Rdr. — Löfgren's Tjenstemän vid församlingarne och Läro-verken uti Kalmar skift från åldre till närvärande tider. Biografiska Anteckningar efter — Samlingar. II Hft. 2 Rdr. — Om anfallet mot Wingård Aftonbladet*). Uppsala. 12 f. — Handbok för Sällskapsnöjen. 28. 3-5 H. St. 1 Rdr.

Lidskrifter. Juridiskt Arkiv, utg. af Schmidt. IX. 3 Hft. X. Hft. Christiansstad. För årg. 3 Rdr. — Adversariet Läsnings i Blandade ämnen. 3 H. Carlstad. 20

St. — Högieja 1 B. N. 7. St. — Miner. N. 10, innehållande fluter af Ödneros afhandling om Mythologien. — Svenska Industrisforeningens Tidsskrift Augusti. —

Öfversättningar: Harms Pastoraltheologi 3:de H. St. 1. 12 — Lärorik och originell, men ej vetenskaplig. — Den christl. Predikaren. Tolvte Häftet. 8 f. — Abbots Barn-domshemmet *) öfvers. af Wenshoe St. 32. förtäfflig. — Bibliothek för barn och ungdom. I. Rosa af Tarmenburg. St. 24 f. Florentiska Rätter af Heinrich Link. 24 f. — Ett löfte. Berättelse af Bernhard i Kabinets-Bibl. 20 f. Wilhelm Zabern. En avtobiografi från Christian II:s Tid. i Läse-Bibl. 32 f. — Brandes Altm. Fysik i Bibl. för populär Naturkunskap. XVII — XXIII H. 2. 24, utmärkt. —

Planchewerk. Sverige i Teckningar XXIII H. Skäne 1. 32 f. — Sandbergs och Cardons Galleri af Utmärkta Swenska Lärde, Witterhetsidkare och Konfirmer Gustaf 1:s tid. H. 15. 16. 8 Rdr. fönt. — Minnen ur Napoleons Lefnad. Af Schéele. H. 31. 32. Slut. 4 Rdr. — Skandinav. Foglar Udg. af Körner*). 2:dra H. Lund 1 Rdr. colorer. 2 Bco. — Utsikt af Stockholm från Mälarsidan af Jacob Cronquist och Strömer — Portrait af Hertigen af Skåne. Af Ekenuist. 1 Rdr. — Pittorest Universum. 2 B. 5. 6. H. 1 Rdr. —

Nyhet.

Oscarsdagen, åsven den store Swenske språkforskares Dödsdag, sättades af yngre litteratorer i Uppsala ett sällskap för Swensk språk- och fornforskning, hvilket länge varit påtanke. Dessa städgar och direktion är dock icke ännu organiserade; när detta skett, skall Red. redogöra dersör. Dessa föremål är fosterlandets dyrbära egendom, dess språk och minnen. Andamålet är nämligen: 1) att samla våra svenska dialektförråder, såsom förberedelser till ett framtid S. w e n s k e Lexicon, 2) upptekna våra forminnet: folksagor, folktro, folktalar och öfriga märkligare folkseder, som dels kan belysa Sveriges allmänna eller specialhistoria, dels dess nationalcharakter. Till Ledamöter skola alla infallas, som på ett werksamare vis, genom materiellt eller intellectuellt understöd, intrepera sig för sällskapets föremål; medel skola anskaffas åt kringresande författare i hvarje provins, ett bibliothek i saken bildas, och sällskapets samlingar med urval allmångöras i en tidsskrift, den må fallas i denna eller hvad som heldst. — Mera härom framdeles.

EOS

tryckes nästa år i Upsala, med nya stilar och upptager då äfven Ecclesiastik-Underrättelser från hela riket. Priset blir äfven dä 5 Rdr Bco för året.

Gefle, hos N. P. Landin 1839.